

Adalékok Redl ezredes esetéhez, avagy a Monarchia leghíresebb áruőójának máig ható tanulságai

Drusza Tamás¹ – Regényi Kund²

Absztrakt:

A cikk röviden bemutatja a Redl-ügyet. Két, az Osztrák Nemzeti Levéltárban található, eddig kiadatlan dokumentumot mutat be, az első Redl testvéréről és annak viselt dolgairól, a másodikat pedig a vezérkari főnök parancsáról a vezérkar tagjainak biztonsági szempontú átvilágításáról. A cikk az esetet kémelhárító szempontból vizsgálja, és több, eddig vitatott pontra vonatkozóan is megoldási javaslatot kínál. Kitér a vezérkar testületi szellemének az ügy kivizsgálására gyakorolt negatív hatására, de bemutatja ennek a szemléletnek a változását is.

Kulcsszavak: a Nagy Háború, kémkedés, kémelhárítás, osztrák-magyar vezérkar, biztonsági átvilágítás.

Abstract:

The article gives a short overview of the case Redl. It publishes two, till now unedited documents from the Austrian National Archive, the first about Redl's brother and his activities, the second one about the order of the chief of the general staff of the army about vetting the members of the general staff. The article analyses the case from the counterintelligence point of view and offers some new approaches and argumentations regarding still discussed points. Also presents the negative impact of the corps spirit of the general staff on the case and highlights the changes in itself.

Keywords: The Great War, espionage, counterintelligence, Austro-Hungarian General Staff, security vetting

¹Drusza Tamás, egyetemi tanársegéd, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Orcid 0000-0003-2274-6789

²Dr. Regényi Kund Miklós, egyetemi adjunktus, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Orcid 0000-0003-1833-9523

„Bízzál Istenben, és tartsd szárazon a puskaport.” Oliver Cromwell

Bevezetés

Alfred Redl ezredes ügye sok tekintetben „lerágott csontnak” tűnik. A számtalan szakirodalmi³ és művészi⁴ feldolgozásnak köszönhetően az osztrák magyar hírszerzés és kémelhárítás egykori vezetőjének ügye széles körben ismert lett. Évtizedekig kevés új adat merült fel az üggyel kapcsolatosan, ezt a hiányt az egyre terjedő tévhit csak látszólag oszlatták el. A közelmúltban változás állt be e tekintetben, mikor két osztrák kutató lehetőséget kapott az orosz levéltárakban való kutatásra.⁵

E sorok írói az orosz levéltárakban feltárt ismereteket a szakirodalom alapján hasznosították, ezen túlmenően, kihasználva a bécsi Osztrák Állami Levéltárban tett szakmai látogatásunkat, igyekeztek megismerni a Redl üggyel kapcsolódó és még fellelhető dokumentumokat. Bár ezen iratok jelentős része vélhetően a történelem viharainak áldozatává lett, számos érdekes adalékra bukkantunk. Ezekből egyrészt némileg rekonstruálhatók a Redl elleni nyomozás bizonyos irányai, szakmai fogásai másrészt némi új ismerettel is szolgálnak. Ezek ugyan nem helyezik lényegesen új megvilágításba az ügyet, de a téma iránt érdeklődő magyar szakemberek számára mégis érdekes adalékokkal szolgálhatnak.

A Redl ügy lényege röviden

Fatálisnak látszó véletlenek sorozata vezetett ahhoz az eseményhez, illetve annak nyilvánosságra kerüléséhez, ami jelentős mértékben megrázta az Osztrák-Magyar Monarchiát, és a hírek szerint magát a császárt is. Nevezetesen, hogy a Monarchia hírszerzésének és kémelhárításának egykori vezetője öngyilkosságot

³ A legfontosabbak: Ronge, Max: *Kriegs- und Industriespionage. Zwölf Jahre Kundschaftsdienst*. Wien-Leipzig, 1930.; Asprey, Robert B.: *The Panther's Feast*. New York, Carrol Graf, 1986, ISBN 978-0881842395; Markus, Georg: *Der Fall Redl*. Wien, Amalthe, 1989. ISBN 978 38500 21913; illetve magyar nyelven: Kisch, Egon Erwin: *A Redl-ügy*. In: Kisch, Egon Erwin: *A Redl-ügy és egyéb történetek*. (Ford: Fodor Ernő) Bukarest, Kriterion, 1974. Kisch a történetet először 1925-ben jelentette meg. Szerz. megj.

⁴ A legismertebb ezek közül Szabó István „Redl ezredes” c. filmje, Klaus-Maria Brandauer főszereplésével, 1985-ből.

⁵ MORITZ, Verena – LEIDINGER, Hannes: *Oberst Redl. Der Spionagefall, der Skandal, Die Fakten*. Sankt Pölten, Salzburg, Wien. Residenz, 1912. ISBN 9783701731695 (a továbbiakban MORITZ)

követett el, mivel lelepleződött, hogy az oroszok ügynöke volt. Pedig ekkor még nem is lehetett tudni, hogy árulása pontosan milyen léptékű volt.

Redl öngyilkossága azonban nem volt magától értetődő. Bár kétségtelen, hogy lehettek ilyen szándékai, az illetékeseknek lehetőségük lett volna ennek megakadályozása. Ez azonban nemhogy nem történt meg, sőt Redl kifejezetten parancsba kapta, hogy azonnal vessen véget az életének, hogy árulása ne kerülhessenek napvilágra. A véletlen azonban ismét közbeszólt, és pár nappal később már a közvélemény is tudta mi történt. Az öngyilkosság azonban megakadályozta annak pontos felderítését és megismerését, hogy milyen károkat okozhatott Redl kémkedése.

Az ügy magyar vonatkozásai, avagy volt-e Redl ezredesnek társa?

Kevésbé ismert, hogy Redl ezredes ügyében Magyarországon is vizsgálatot folytattak az illetékes szervezetek. Ennek alapvető oka az volt, hogy Alfred Redlnek volt egy Oscar nevezetű bátyja, aki szintén a császári és királyi hadseregben szolgált, ebben az időben alezredesként, mint Nagyszombat katonai állomásparancsnoka. Az ő személyét illetően a Bécsben székelő, a Monarchia titkosszolgálatként funkcionáló Evidenzbüro információkat kért a budapesti 4. hadtesttől.⁶

A Bécsi levéltárban fellelhető 1913. június 10-én, azaz bő két héttel Redl lelepleződését és halálát követően kelt jelentés⁷ az alábbiakat állapítja meg Oscar Redl személyét illetően.

Oscar Redl Nagyszombatban Windich István városi tanácsosnál lakott. Az elmondások alapján tartózkodó személyiség volt, aki keveset járt társaságba, keveset beszélt magáról, kiváltképp származásáról. Állítólagosan enyhén alkoholista volt, amely szenvedélyének általában magányosan, otthon hódolt. Lényegesebbnek látszik azonban másik szenvedélye. A megszerzett ismeretek alapján Redl Oszkár szerette az ékszerket, különösen pedig a gyűrűket kedvelte, gyűjteményének értéke állítólag jóval meghaladta a 35.000 koronát.⁸ A jelentés

⁶ Ismeretes, hogy az Evidenzbüro ekkor még nem rendelkezett saját végrehajtó – mai terminológiával élve „műveleti” – szervekkel, ezért ilyen irányú kéréseit a rendőrség, a csendőrség, mindenekelőtt pedig az osztrák-magyar hadsereg magasabbegységei irányába fogalmazta meg. Szerz. megj.

⁷ Haus-, Hof-, und Staatsarchiv Wien, AOK-Evidenzbüro, 3509 doboz.

⁸ Ezen összeg mai értékét nehéz meghatározni, de mindenképpen több tíz milliós nagyságrendről van szó.

szerint ezentúl Nedeczky szolgabírónak azzal dicsekedett, hogy egy prágai banknál nagy bankbetétjei, illetve bérelt széfje van az értékpapírjai számára.⁹

Munkájáról, katonai dolgokról alig beszélt környezetének. Ugyanakkor figyelmet érdemlő körülmény, hogy Windich tanácsos többször látta, hogy nagy rajztáblákra rajzokat készít kiterített katonai térképek alapján. Elmondása szerint ilyenkor hadgyakorlatok tervezésével foglalatoskodott. Öccse, Alfred Redl tevékenységét figyelembe véve figyelemre érdemes, hogy egy alkalommal említést tett egy olyan fegyverről, amely iránt az oroszok kifejezetten nagy érdeklődést tanúsítanak és már többször meg akarták szerezni.

Gyakran, körülbelül kéthetente utazott Bécsbe, és egyszer öccse, Alfred is meglátogatta. Külfölddel nem bonyolított levelezést, de Bécsből rendszeresen érkeztek hozzá levelek és csomagok. Windich-től bérelt lakását hirtelen, elköszönés nélkül hagyta el.

Figyelembe véve a Redl-ügy ismert vonatkozásait, a fenti leírásban több figyelmet érdemlő körülmény, párhuzam fedezhető fel. Ezek alapján nem zárható ki, hogy Redl ezredes viszonylag magas beosztást betöltő bátyja is részt vehetett a katonai információk kiszolgáltatásában, vagy legalábbis azok megszerzésében.

Titkosszolgálati szempontból a leginkább gyanús, hogy Alfred Redlhez hasonlóan testvére Oscar is olyan mértékben költekező életmódot folytatott, amely jövedelmi viszonyaival nem egyeztethető össze. Gyanúra adhat okot továbbá az az információ is, amelyek szerint lakásában végezte a térképek lemásolását. Ennek indoka, hogy hadgyakorlatokat tervezett, több okból sem látszik életszerűnek. Egyrészt valószínűtlen, hogy egy ilyen beosztású tiszt egymaga készítsen hadgyakorlati terveket. Ha mégis ezt tenné, akkor erre a hivatali helyiség biztosítaná a megfelelő körülményeket. Az otthoni tevékenységet indokolhatta, hogy a munkahelyén ne szerezzenek tudomást a térképek és esetleges más dokumentumok lemásolásáról, tekintetbe véve, hogy igen időigényes tevékenységről van szó.

Személyiségüket vizsgálva, egyik Redl testvér sem tűnik erős jellemnek. Míg Redl ezredes szexuális vágyainak és külsőségeknek nem tudott ellenállni, Redl alezredes pedig az alkohol és a szép, drága ékszerek rabja volt. Ennyi idő távlatából nehéz megállapítani, hogy ebben mekkora jelentősége lehetett a családi „terheltségnek”, mindenesetre érdekes az egybeesés.

⁹ Kézenfekvő a feltételezés, noha igazolni vagy cáfolni ma már nem lehet, hogy az idősebb Redl – mint ahogy itt vázoljuk - vagy maga is segítette, tudatosan vagy hanyagságból, öccse kémtevékenységét, vagy öccse kémkedésért kapott pénze egy részének biztonságba helyezésében, elrejtésében működött közre. Az efeletti stressz és esetleg elkifurdalás a magányos alkoholizálásra is jó magyarázatot ad.

A leírt jelentés ugyan nem mondja ki, de egyértelműen abba az irányba mutat, hogy Oscar Redl körülményei gyanúsak minősíthetők és további vizsgálatokat indokolnak. Bár név nélkül, de azt is megemlíti, hogy Nagyszombatban egy magas rangú katonatiszt rendszeresen megjelenik a pánszláv eszméket terjesztő összejöveteleken. Ez a Redl testvérek rutén származását figyelembe véve jelenthet terhelő információt¹⁰.

Mindezek az adatok alapján nem zárható ki, hogy Redl ezredes bátyját is bevonta a kémtevékenységébe, akár annak félrevezetésével. Sajnos a Bécsi Állami Levéltárban folytatott kutakodásunk során – a közölt forráson túlmenően – nem bukkantunk arra vonatkozó adatokra, hogy Oszkár Redl esetében folytatott-e részletesebb nyomozást az Evidenzbüro.

A szervezeti kultúra, mint nemzetbiztonsági kockázat

Nem kérdés, hogy Redl az általa átadott információkkal óriási károkat okozott a Monarchiának. Ugyanakkor nagy kérdés, hogy a hadsereg vezetése mindent megtett-e ennek megelőzése, majd a kár mértékének csökkentése, a tanulságok levonása érdekében. Véleményünk szerint közel sem, ami súlyosan sértette a Monarchia biztonsági érdekeit, ami teljes valójában megmutatkozott az egy évvel később kitört Nagy Háborúban. A Monarchia, a hadsereg, és különösen a vezérkar működése, illetve az első számú katonai vezetőjének döntései nagy mértékben elősegítette Redl árulását és így a Monarchia kudarcát. De lássuk, mit is jelent ez a valóságban.

Miután a bécsi Hotel Klomserben – ahova Redl lakott és ahova a pénz felvétele után ment – a detektívek tisztázták a pénzt felvevő személy kilétét, ezt az információt telefonon továbbították az Evidenzbürónak.¹¹ Ott a postán kézzel írt jeligét nyomban összehasonlították Redl kézírásával. Ez alapján bizonyítást nyert, hogy az orosz kémközpontból küldött 14000 koronányi pénz Redl számára szolgált fizetségül, azaz egy hadtest vezérkari főnöki beosztást ellátó személy az oroszok ügynöke. Az Evidenzbüro-t vezető Urbanski ezredes úgy érezte, ezt az információt azonnal Franz Conrad von Hötzendorfnak – a Monarchia vezérkari főnökének – tudomására kell hoznia. A Grand Hotelbe hajtattott, ahol

¹⁰ Ezt a mozzanatot Szabó István filmje is kidomborítja. A korban a „pánszláv veszély” valós, ha kissé leegyszerűsített és eltúlzott kihívásnak tekinthető, hasonlóan a két világháború közötti kommunista veszélyhez. Szerzők megjegyzése.

¹¹ KISCH, 63. o. Az ügyben történeteket az idézett műve alapján rekonstruáltuk. Kisch volt az, aki a Redl ügyet kirobbantotta és később részletesen megírta. Ehhez számos fontos emberrel tudott beszélni, köztük August Urbanski von Ostrymiecz-cel, az Evidenzbüro akkor vezetőjével. Szerz. megj.

négyszemközt tett jelentést. Későbbi elmondása szerint a megdöbbsent Conrad így szól: „A gazembert el kell csípni! Saját szájából kell, hallanunk, hogy meddig terjed az árulása! Aztán meg kell halnia. Meg kell kímélni a hazát, a hadsereget és – mindenekelőtt – a vezérkart a megrázkódtatástól, amely nem maradhat el, ha ilyesmi köztudomásúvá válik.” Urbansky kérdésére, amely szerint saját kezétől kell-e Redl-nek meghalnia, Conrad így válaszolt: „Igen, senkinek semmit nem szabad tudnia a halál okáról... Az egésznek ma éjszaka kell megtörténnie....A jelentéseket közvetlenül hozzám kell intézni.”

Kisch leírása szerint mindezek előtt Conrad azon merengett, hogy a történetek milyen presztízavesztést fognak okozni a Monarchiának. Nem csak a szövetségesei, hanem az ellenségei körében is. Conradnak kétségtelenül igaza volt, azonban felindultságában nem gondolt rá, hogy nem csak a Monarchia jó híre, hanem katonai sikerei is kockán foroghatnak. Redl ugyanis óriási mennyiségű érzékeny információt átadott az oroszoknak, beleértve az Oroszország elleni háború esetére kidolgozott felvonulási terveket, illetve az osztrákoknak dolgozó hírszerzőket és kapcsolataikat.¹²

Conrad szóbeli utasítása alapján egy négytagú tisztii különítmény még aznap éjszaka felkereste Redl-t a szállodájában, ahol egyikük pisztolyt ad át számára, amivel az ezredes nagyon rövid kihallgatást követően öngyilkos lett. A „kihallgatása” során szerzett információk később hamisnak, illetve ellenőrizhetetlennek bizonyultak, ugyanis feltehetően nem kizárólag az azt megelőző évben adott át érzékeny információkat az oroszoknak és az sem bizonyítható, hogy ne lett volna bűntársa. Figyelemre méltó, hogy Redl-t üldöző detektíveknek még aznap este szolgálati fogadalom formájában esküt kellett tenniük, hogy soha senkinek (!) nem beszélnek az ügyről.¹³

A fentebb bemutatott narratívát a modern történeti irodalom a korábban említett források birtokában sem cáfolja, azonban fontos mozzanatokkal ki tudja egészíteni. Elsőként ma már valószínűsíthető, hogy Redl már a 20. század első éveiben megkezdte kémtevékenységét, azaz több, mint egy évtizeden át adott el államtitkokat az ellenségnek. Hogy kiknek pontosan: elsősorban és a legtöbbit az oroszoknak, mint ahogy az jól ismert. Kevésbé ismert, hogy rövidebb ideig, inkább alkalmasszerűen a franciáknak és az olaszoknak is adott el híreket.¹⁴

Az árulás oka, az egyén vagy az ellenérdekelt fél kezdeményező fellépése, motivációi egy ilyen horderejű kémügy központi kérdését képezik, mely a korabeli közvéleményt és az utókort egyaránt foglalkoztatta. Ezeket a

¹² MORITZ, 187. – 188. o.

¹³ KISCH, 75. o. A jelenség arra is utal, hogy a konspiráció terén volt még mit fejlődni a kor nemzetbiztonsági és rendőri szerveinek. Szerz. megj.

¹⁴ MORITZ, 113. o.

körülményeket vizsgálva elmondható, hogy nincs jele annak, miszerint Redl oroszországi tartózkodása alatt szervezte volna be az orosz hírszerzés, és annak sincs, hogy ehhez – mai terminológiával élve „terhelő alapként” - felhasználták volna annak inkább rosszul, mint jól leplezett homoszexualitását. A férfiszerelemnek inkább áttételes, de ugyanolyan meghatározó szerepet tulajdoníthatunk: az egymást váltó „szerelmi” partnerek vonzalmának felkeltéséhez vagy kizsárolásához (Redl kizárólag tőle függő, a szociális piramisban lényegesen alatta álló, korban is fiatalabb személyekkel tartott fenn hosszú idejű kapcsolatot!); hallgatásuk ismételt megvásárlásához; a látszat fenntartása érdekében félvilági nőkkal való látszatkapcsolatokhoz mind-mind igen sok pénz kellett. A vagyontalan Redl ezt csak egyetlen forrásból tudta beszerezni – a gondjaira bízott államtitkok áruba bocsátásából...¹⁵

Az elhárítás lépéseinek vonatkozásában a források részletekkel nem szolgálnak. Annyi megfogalmazható, hogy a bécsi főpostát kétszer is megjáró, több ezer koronát tartalmazó gyanús levelekről az Evidenzbüro nemcsak hogy meghallgatta a német birodalmi partnerszolgálat tájékoztatását, hanem a levél felbontásán és a postai forgalomba való visszahelyezésén is túlment. Valószínűsíthető, hogy fiktív kapcsolati találkozót kérve ők csalták „Nikon Nizetas-t” (Redl munkaneve) Bécsbe a főpostára.¹⁶ Ezt valószínűsíti, hogy a Redl-et megelőzően lebuk(tat)ott orosz kémek szinte kivétel nélkül említést tettek egy, Prágában székelő felsőbb kapcsolatról. Még inkább erre utal, hogy a munkanevet a lehető legtovább titokban akarták tartani, és ez egy darabig sikerült is neki¹⁷ – azaz, a még szabadon lévő együttműködőket (is) szerették volna leleplezni. Ez a hipotézis magyarázhatja azt a körülményt is, hogy Redl halála előtt találkozott régi kollégájával, már-már – a szó valódi értelmében vett – barátjával, egy ügyvéddel¹⁸, akivel a korábbi évek során több eredményes kémügyben is együttműködött, s neki „személyes tragédiájára”, „nagy bűnére” tett különböző félreérthetetlen utalásokat. Úgy látszik, hogy Redl rosszat sejtett, szakemberként észrevette és helyesen értelmezte azokat a jeleket, melyeket egy laikus véletlenül tekinthetett volna, és megpróbálta felmérni a várható következményeket, illetve megpróbált alkut kötni az igazságszolgáltatással – azaz megmenekülni a várható súlyos következményektől. (Fenti hipotézis természetesen magyarázatot ad sietős öngyilkosságba hajszolására is.)

A címben megfogalmazott probléma másik olvasata, hogy a Monarchia hadseregének vezérkarában egy sor olyan tradíció, szokás volt érvényben,

¹⁵ Lásd MORITZ, 31 – 33. o.

¹⁶ MORITZ, 79. o.

¹⁷ MORITZ, 90. o.

¹⁸ Viktor Pollak. MORITZ, 92. o.

amelyek sokkal inkább a vezérkari kaszt túlélését, semmint a Monarchia érdekeit vette figyelembe. A vezérkar tulajdonképpen hatalmánál fogva el elérte, hogy saját szabályai se vonatkozzanak rá.

E szervezeti kultúra láthatatlan működésének, ugyanakkor lassú változásának legjobb bizonyítéka azonban mégiscsak Conrad von Hötzendorf vezérkari főnök azon – levéltári kutatásaink során fellelt, és jelen cikk mellékleteként közölt¹⁹ – írásos parancsa, amelyben, ha megkésve is, de szigorúan megparancsolja a vezérkar sajátos, különc, gyanús vagy botrányos életvitelére, költsékesére vonatkozó ismeretek feltárását, az efféle elemektől a vezérkar megtisztítását. Mindezek kapcsán szigorúan megtiltja a feltárt visszaesések eltussolását -, miközben magában a Redl-ügyben még ő maga ad szóban határozott parancsot erre.

Máig ható tanulságok

Redl ezredes története kétségtelenül régi, de ennek ellenére még ma sem minden elemében ismert. Figyelembe véve, hogy nem ő volt az egyetlen, aki a világháború előestéjén az ellenségnek kémkedett, sőt, úgy tűnik, nem is ő adta át a legtöbb államtitkot²⁰, Alfred Redl botrányos életvitelére és árulása inkább az „ártatlanság korának” végét jelzi. Előtte az úgynevezett felsőbb osztályok tagjainak rendhagyó életvitelét, esztelen pénzszerzését diszkrét hallgatás, makacs félrenézés kísérte. Utána, és napjainkban is – ha a botrányok eltussolására irányuló törekvés fennmarad is – a szakmai elemzés ezeket a jelenségeket igen fontosnak tekinti, s az elhárítás részint megelőző-korlátozó intézkedései (mint például: nemzetbiztonsági ellenőrzés, illetve védelem) során igyekszik az ilyen személyeket távol tartani az államtitkoktól, részint titkos felderítéssel törekszik azok valódi hátterének feltárására, kiderítésére is.

Az ügy általánosítható tanulsága pedig így kétségtelenül az, hogy egy fontos szervezetnek mindig kritikusan kell viszonyulnia saját magához, ha nem akar önmaga és nemzete sírásójává válni. Ugyanis a hibák belátása még mindig kisebb veszteséget jelent, mint a szőnyeg alá söprésük révén szinte törvényszerűen keletkező sokkal nagyon problémák.

MELLÉKLET

*„A császári és királyi vezérkar főnöke
6. sz. bizalmas parancs a szervezetre vonatkozóan*

¹⁹ Haus-, Hof-, und Staatsarchiv Wien, AOK-Evidenzbüro, 3509 doboz.

²⁰ MORITZ, 15 -24 o.

Ikt. sz. 2511, vezérkari, bizalmas!

Alfred Redl ezredes hajmeresztő bűne a hadsereg minden tagjából bénultságot, kétségbeesést és undort váltott. ki. Jómagam is kénytelen vagyok hangot adni mélységes csalódásomnak, miszerint eddig soha nem tartottam lehetségesnek, hogy a vezérkar egy tisztje – mely vezérkar tagjai felé én magam mindig a legteljesebb bizalommal voltam és velük lovagias előzékenységgel viselkedtem – képes ily gyalázatos tett elkövetésére.

Ez azonban, mindenek ellenére, mégis megtörtént, így az efféle cselekedet következményeinek súlyára, valamint azon veszélyekre tekintettel, melyek e büntett következtében az államra leselkednek, kénytelen vagyok kiadni az alábbi rendelkezéseket.

- *Helyettesem, illetve az igazgatási iroda vezetője külön kiemelt figyelemmel kísérik a vezérkar tagjainak személyes viszonyait, azokról minden egyes esetben részletesen tájékozódnak, a visszásságokat nekem azonnal jelentik, és minden egyes beosztásba helyezést vagy előléptetést megelőzően azokat bemutatják.*
- *Valamennyi hadtest és hadosztály, hivatal és részleg vezérkari főnöke köteles az éves előléptetési időszakot (ami minden év október elsejétől április elsejéig tart) megelőzően valamennyi alárendeltségébe tartozó vezérkari tisztről egyéni kimutatást készíteni, melyben valamennyi, a minősítési adatlapon egyáltalán nem vagy nem kellő részletességgel szereplő adat kimerítően meg van jelenítve. Különös tekintettel kell lenni a jellembéli tulajdonságokra és a magánjellegű, ezen belül különösen a pénzügyi természetű életviszonyokra, annak érdekében, hogy ne fordulhasson elő, ami Redl esetében előfordulhatott, tudniillik, hogy az efféle szembeötlő jelenségek észrevétlenül vagy említés nélkül maradjanak.*
- *A szolgálatellátás kérlelhetetlen követelményeinek való megfelelés érdekében a hamis tapintatnak nincs helye, az érintetteknek pedig vállalniuk kell a teljes felelősséget.*
- *Fenti kötelesség a vezérkar valamennyi olyan tagját (iskola- vagy tanfolyamparancsnokok, stb., stb.) is terheli, akinek beosztottjai között vezérkari tisztek is előfordulnak.*
- *A vezérkar valamennyi tagja köteles idejekorán befolyást gyakorolni minden olyan beosztottjára, akit a könnyelmű életvitel veszélye fenyeget. Az effajta befolyásgyakorlást bajtárs és bajtárs között is elvárom. Különösen visszataszító az, ha az efféle jelenségeket egyfelől eltűrjük, másfelől azokat kitaláljuk vagy elpletykáljuk.*
- *A nemkívánatos jelenségek eltussolását ezennel megtiltom.*

Conrad von Hötzendorf'

Felhasznált irodalom

- Ronge, Max: Kriegs- und Industriespionage. Zwölf Jahre Kundschaftsdienst. Wien-Leipzig, 1930.
- Asprey, Robert B.: The Panther's Feast. New York, Carrol Graf, 1986. ISBN 978-0881842395
- Markus, Georg: Der Fall Redl. Wien, Amalthea, 1989. ISBN 978 38500 21913
- Kisch, Egon Erwin: A Redl-ügy. In: Kisch, Egon Erwin: A Redl-ügy és egyéb történetek. (Ford: Fodor Ernő) Bukarest, Kriterion, 1974.
- Moritz, Verena – Leidinger, Hannes: Oberst Redl. Der Spionagefall, der Skandal, die Fakten. Sankt Pölten, Salzburg, Wien. Residenz, 1912. ISBN 9783701731695